

2021 - V

Sektörel Güncel Gelişmeler

İktisadi Araştırmalar Bölümü

İÇİNDEKİLER

ENERJİ

3

İNŞAAT VE KONUT

4

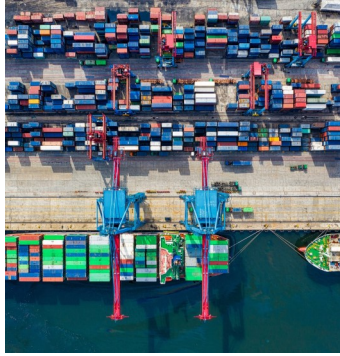
OTOMOTİV

5

LOJİSTİK

7

DEMİR ÇELİK

6

TEKSTİL-HAZIR GİYİM

8

BEYAZ EŞYA

10

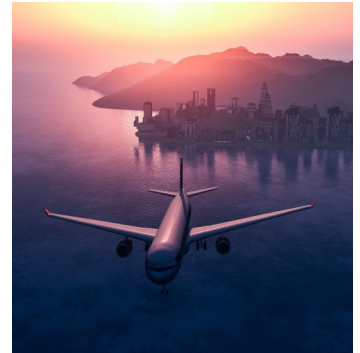
PERAKENDE

9

TURİZM

11

TARIM

12

Enerji fiyatlarındaki artış devam ediyor.

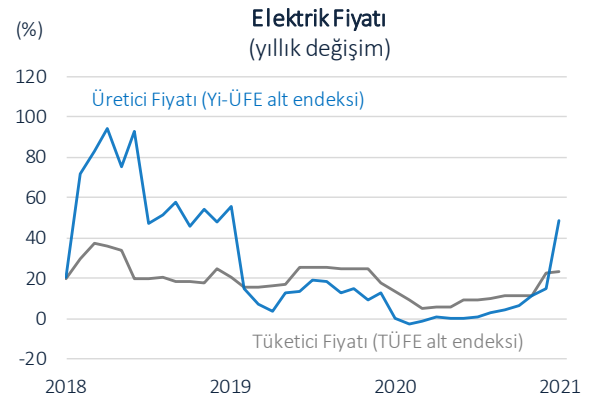
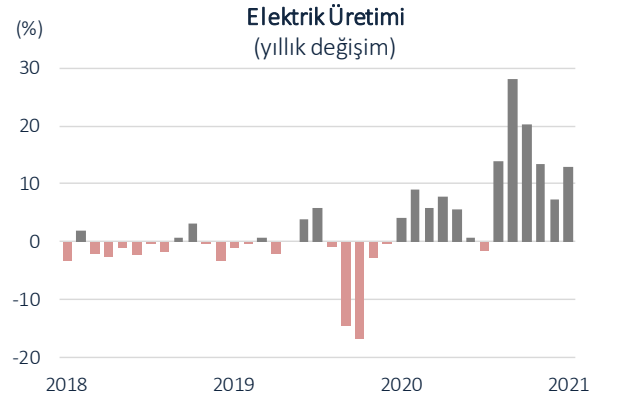
		Son Veri	Önceki Veri
Elektrik Üretimi (yıllık değişim)	Ağustos	% 12,9	% 7,3
Elektrik Tüketimi (yıllık değişim)	Ağustos	% 12,2	% 6,0
Elektrik Tüketici Fiyatı (yıllık değişim)	Ağustos	% 23,0	% 22,8
Elektrik Üretici Fiyatı (yıllık değişim)	Ağustos	% 48,4	% 15,1
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 5,4	% 5,3

2020 yılsonunda 95,9 bin megavat seviyesinde olan Türkiye'nin elektrik kurulu gücü Ağustos 2021 itibarıyla 98,5 bin megavat seviyesine yükseldi. Yenilenebilir enerji kaynakları içinde hidroelektrikten sonra en yüksek paya sahip olan **rüzgar enerjisinin kurulu gücü** ise 10 bin megavat seviyesini aştı. Bu alanda faaliyet gösteren işletme sayısı 3.600 düzeyine yaklaşırken, sektörün istihdamının 25 bin kişiyi aştığı tahmin ediliyor.

Elektrik üretimindeki yıllık artış Temmuz ayındaki %7,3 seviyesinden Ağustos ayında %12,9 seviyesine çıktı. Böylece, **yılın ilk 8 ayında elektrik üretimindeki artış** %11,1 seviyesine ulaştı.

Küresel ölçekte yükselen enerji fiyatları, tüm dünyada sanayide üretim maliyetlerinin yükselmesine neden oluyor. IMF verilerine göre Ağustos ayında ham petrol endeksi yıllık bazda %57, kömür endeksi %191, doğalgaz endeksi %267 ve enerji endeksi %98 oranında yükseldi. Artan enerji fiyatları yurt içindeki **doğalgaz ve elektrik fiyatları üzerinde baskı yaratırken**, doğalgaz çevrim santralleri ve ithal kömüre dayalı termik santrallerinde üretimin büyük ölçüde azaldığı görüldü. Türkiye'de ithal kömürle üretim gerçekleştiren 16 adet termik santral yer alırken, bu santrallerin kurulu güç toplamı 9 bin megavat seviyesinde bulunuyor.

Küresel enerji fiyatlarındaki artış yurt içi piyasadaki fiyat gelişmelerini olumsuz etkilerken, Türkiye'nin **enerji faturasını** da artırıyor. Bir süredir paralel bir seyir izleyen elektriğin **tüketici ve üretici fiyatı arasındaki fark** son aylarda üretici aleyhine açılırken, söz konusu farkın izleyen dönemde tüketici fiyatları üzerinde de baskı yaratması bekleniyor.

İnşaat maliyetlerindeki hızlı yükseliş sürüyor.

		Son Veri	Önceki Veri
Büyüme (reel, GSYH inşaat alt kalemi)	2021 Ç2	% 3,1	% 3,3
Yapı Ruhsatı Sayısı (yıllık değişim)	2021 Ç2	% 12,7	% 112,6
Yapı Kullanma İzni Sayısı (yıllık değişim)	2021 Ç2	% 5,3	% 2,0
Bina İnşaatı Ciro Endeksi (reel, yıllık değişim)	Temmuz	-% 17,0	-% 3,7
Konut Satışları (yıllık değişim)	Ağustos	-% 17,0	-% 53,0
İpotekli (yıllık değişim)	Ağustos	-% 64,0	-% 84,3
Diğer (yıllık değişim)	Ağustos	% 20,8	-% 11,6
Konut Fiyat Endeksi (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 10,2	% 10,0
Yabancıların Gayrimenkul Yatırımları (milyar USD)	Temmuz	0,5	0,5
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 8,5	% 8,3

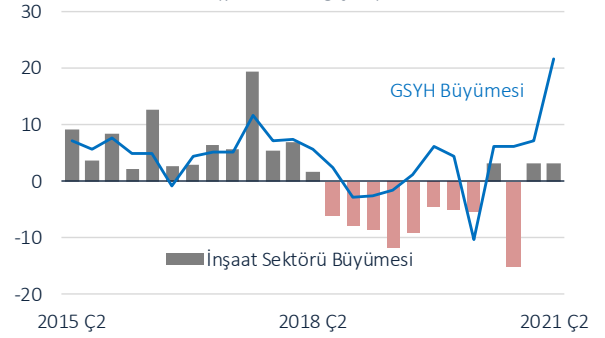
İnşaat sektörü 2021'in ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre %3,1 oranında büyüdü. Sektörde **yılın ilk yarısında kaydedilen %3,2'lik büyüme oranının**, aynı dönemde %14,3 olan GSYH büyümesinin oldukça altında gerçekleştiği izlendi.

Konut satışları Ağustos'ta yıllık bazda **%17 geriledi**. Bu dönemde ipotekli satışlar %64 oranında daralırken, diğer satışlar %20,8 arttı. Aynı dönemde ilk defa satılan konut sayısı %18,2, ikinci el satışlar %16,5 azaldı. **Ocak-Ağustos döneminde ipotekli satışlardaki yıllık düşüş %67,9** olurken, toplam satışlar da bir önceki yılın aynı dönemine göre %21,7 geriledi. Satışlardaki düşüşte, geçtiğimiz yıl finansman koşullarında sağlanan iyileşmenin sebep olduğu yüksek bazın yanı sıra piyasadaki arz-talep dengesizliği ve fiyatlardaki hızlı artışın etkili olduğu gözlemlendi.

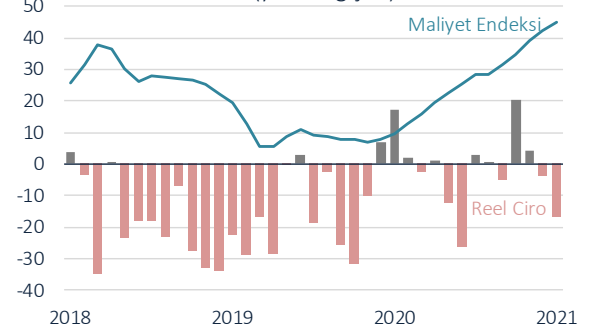
Bina inşaatı maliyet endeksi Temmuz'da yıllık bazda **%45,2 arttı**. Bu dönemde malzeme alt endeksindeki artış oranı, çimento fiyatları öncülüğünde %57,3'e ulaştı. Gayrimenkul geliştiricilerinin malzeme fiyatlarındaki yükselişin üretim üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekmesinin ardından, Ticaret Bakanlığı'nın 4 Eylül 2021'de aldığı karar doğrultusunda **çimento ve klinker ihracatına sınırlama** getirildi. Söz konusu gelişmenin, küresel emtia fiyatları, arsa ve işçilik maliyetlerindeki artış ile döviz kurunun yüksek seyri dikkate alındığında, inşaat maliyetleri üzerinde sınırlı bir etki oluşturacağı tahmin ediliyor.

Türkiye genelinde **konut fiyatlarındaki** yıllık bazda reel artış Temmuz'da %10,2 düzeyinde gerçekleşti. Son dönemde bir miktar ivme kaybetmekle birlikte, **fiyatlardaki yükseliş eğiliminin** maliyet baskısı sebebiyle **yılın geri kalanında da etkili olabileceği** düşünülüyor.

İnşaat Sektöründe Reel Büyüme (yıllık % değişim)

Bina İnşaatında Reel Ciro ve Maliyet Endeksleri (yıllık değişim)

Otomotiv sektöründe mikroçip krizinin etkileri derinleşiyor.

		Son Veri	Önceki Veri
Toplam Üretim (adet, yıllık değişim)	Ağustos	% 41,7	-% 44,6
Otomobil (adet, yıllık değişim)	Ağustos	% 31,7	-% 56,9
Ticari Araç (adet, yıllık değişim)	Ağustos	% 56,7	-% 20,9
Toplam Yurt İçi Araç Satışları (adet, yıllık değişim)	Ağustos	-% 5,0	-% 45,3
Otomobil (adet, yıllık değişim)	Ağustos	% 0,9	-% 47,7
Ticari Araç (adet, yıllık değişim)	Ağustos	-% 20,2	-% 35,8
İhracat (adet, yıllık değişim)	Ağustos	% 92,7	-% 34,5
İhracat (tutar, yıllık değişim)	Ağustos	% 56,1	-% 10,7
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 2,0	% 2,0

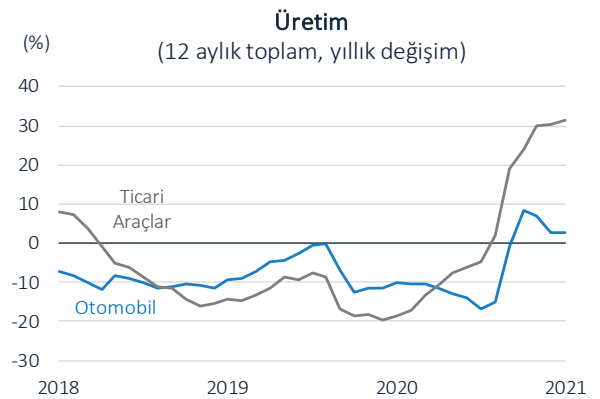
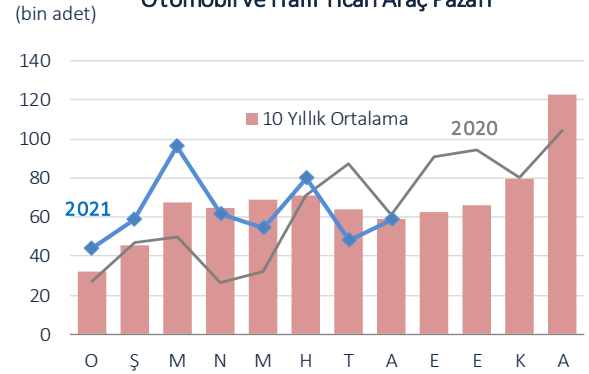
Türkiye’de Temmuz ayında yıllık bazda %45,3 ile **son 13 aydır ilk kez daralan otomobil ve hafif ticari araç satışları**, Ağustos’ta da bir önceki yılın aynı dönemine göre %5 azalarak 58.454 adede geriledi. Bu dönemde hafif ticari araç satışlarının yüksek bazın etkisiyle hızlı bir şekilde azaldığı izlendi. Yılın ilk 8 aylık döneminde ise **otomotiv pazarı** %24,3 oranında büyüyerek 501 bin adede ulaştı. Bu gelişimde **normalleşme döneminde artan talep** ve 2020 yılının ilk yarısının oluşturduğu **düşük baz** etkili oldu.

Ağustos ayında **otomotiv ihracatı** güçlü bir artış sergiledi. Sektörün en önemli ihrac pazarı konumunda olan Avrupa’da otomobil satışlarının, Ağustos ayında yıllık bazda gerilemekle birlikte güçlü seyrini koruduğu izlendi.

Yurt içinde **otomobil üretimi**, Ağustos’ta düşük bazın etkisiyle yıllık bazda %31,7 yükseldi. Bu dönemde **ticari araç üretimi** de lojistik faaliyetlerdeki artışın talebi olumlu yönde etkilemesi paralelinde %56,7 yükseldi. Öte yandan, **yarı-iletken madde (mikroçip) siparişlerinin teslim sürelerinin** giderek uzadığı belirtiliyor. 2022’nin ilk yarısı boyunca devam etmesi beklenen tedarik sorununun, ilerleyen dönemde üretim ve satışlara olumsuz yansiyebileceği tahmin ediliyor.

13 Ağustos 2021’de Resmi Gazete’de yayımlanan karar ile **ÖTV matrahında düzenleme** yapıldı. Buna göre, motor hacmi 1.600 cc’ye kadar olan araçlar ile 50 kW seviyesinin üzerinde elektrikli motor gücüne sahip ve 1.800 cc motor hacmine kadar olan hibrit araçların satışında uygulanan ÖTV’ye esas matrah sınırları artırıldı. Söz konusu düzenlemenin talep üzerinde görece olumlu bir etki oluşturması beklenmekle birlikte, piyasadaki arz kısıtı ve döviz kurlarındaki yükselişin bu etkiyi sınırladığı gözleniyor.

Otomobil ve Hafif Ticari Araç Pazarı

Çelik ürünleri ihracatındaki artış sürüyor.

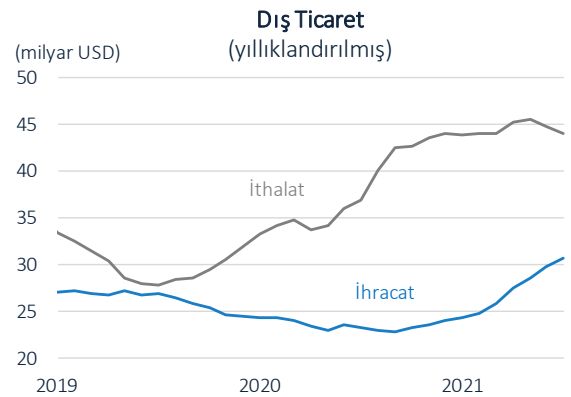
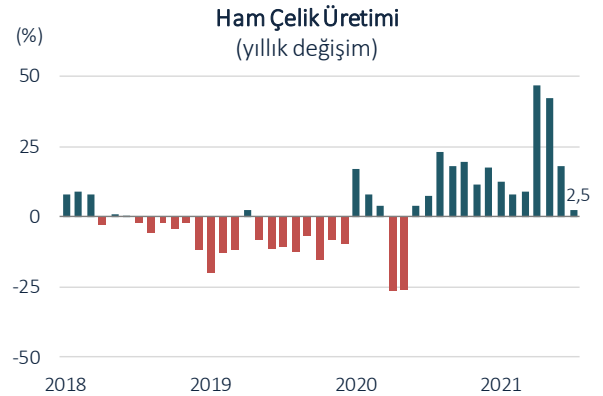
		Son Veri	Önceki Veri
Ham Çelik Üretimi (yıllık değişim)	Temmuz	% 2,5	% 17,9
Sanayi Üretimi (yıllık değişim)	Temmuz	% 16,0	% 29,2
Demir Cevheri Fiyatı (yıllık değişim)	Ağustos	% 35,0	% 98,4
İhracat (yıllık değişim, USD)	Temmuz	% 41,5	% 54,9
Yurt İçi Ciro (reel, yıllık değişim)	Temmuz	-% 3,5	% 10,7
Yurt Dışı Ciro (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 68,4	% 73,4
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 2,5	% 2,4

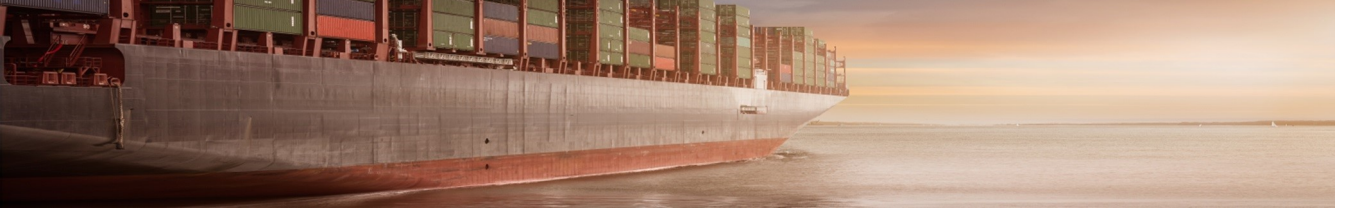
Yurt içinde **ham çelik üretimi** Temmuz ayında düşük baz etkisinin ortadan kalkmasının yanı sıra, bu dönemde konut, beyaz eşya ve otomotiv sektörlerinin faaliyetlerindeki zayıf seyre bağlı olarak **yavaşladı**. Diğer taraftan, **çelik ürünleri ihracatındaki artış** Temmuz ayında da devam etti. Ocak-Temmuz döneminde ihracat, 2020 yılının aynı dönemine göre miktar bazında %15,9 artış kaydetti. Aynı dönemde değer bazında ihracatta da %42 oranında yükseliş gerçekleşti.

Temmuz'da demir çelik üretimi iç Pazar gelişmelerine bağlı olarak ivme kaybetse de, İSO tarafından yayımlanan verilere göre Ağustos'ta 54,4'e yükselen ana metal sanayii PMI, bu dönemde **sektör genelinde faaliyetlerin canlı seyrini koruduğuna** işaret etti. Ağustos ayında özellikle güçlü dış talep paralelinde sektörde üretim kapasitesi artarken, yeni yatırımların gündeme geldiği ifade edildi.

Türkiye'de çelik sektörünün, geçtiğimiz seneden bu yana sektörde gerçekleştirilen **yeni yatırımlarla** beraber ürün çeşitliliğini artırmasının, ihracat performansını olumlu yönde etkilemeye devam edeceği tahmin ediliyor. Ayrıca, küresel talebin olumlu görünümü koruyacağı öngörüldü.

Demir cevherinde 2021 yılının ilk 8 aylık döneminde yıllık bazda ortalama **%50'ye yaklaşan fiyat artışlarının**, Çin'de hükümetin fiyat artışlarını kontrol altına almak ve sanayi kaynaklı kirliliği azaltmak amacıyla çelik üretimine yönelik sınırlamalarını artıracığı beklentisiyle kısmen ivme kaybettiği izleniyor. Bu gelişmenin, ilerleyen dönemde sektördeki maliyet baskısını bir miktar hafifletebileceği düşünülüyor.

Yeşil Mutabakat'ın lojistik sektörünü de dönüştürmesi bekleniyor.

		Son Veri	Önceki Veri
Baltık Kuru Yük Endeksi (ortalama, yıllık değişim)	Ağustos	% 147,2	% 95,2
İhracat Miktar Endeksi (yıllık değişim)	Temmuz	% 12,7	% 32,2
İthalat Miktar Endeksi (yıllık değişim)	Temmuz	% 2,0	% 11,7
Toplam Ciro Endeksi (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 47,5	% 49,3
Karayolu Taşımacılığı Ciro (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 29,2	% 37,2
Denizyolu Taşımacılığı Ciro (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 62,3	% 67,2
Havayolu Taşımacılığı Ciro (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 138,2	% 156,0
Depolama Ciro (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 63,2	% 63,8
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 2,3	% 2,4

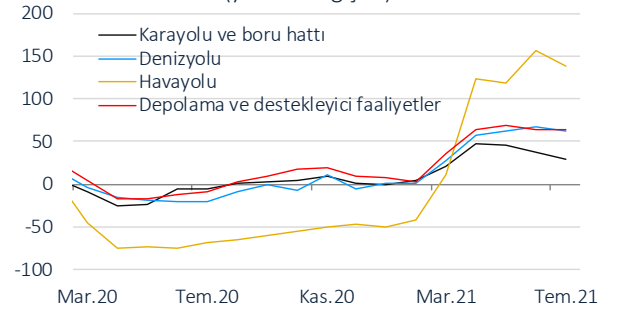
Lojistik sektöründe **ciro endeksleri**, salgın kısıtlamalarının gevşetilmesinin ve zayıf bazın etkisiyle Temmuz ayında da yükselişini sürdürdü. Bu dönemde reel bazda en hızlı ciro artışı havayolu taşımacılığında gerçekleşti.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (UAB) verilerine göre Ağustos'ta **havayolu yolcu trafiği** yıllık bazda %10,2, yük trafiği %21,6 arttı. Böylece, Ocak-Ağustos döneminde yolcu trafiği, zayıf bazın da etkisiyle bir önceki yılın aynı dönemine göre %45 oranında artarak 76 milyon kişi düzeyinde gerçekleşti. Bu dönemde hava yolu yük trafiği de %36 artarak 2,1 milyon tona yükseldi. Öte yandan, **küresel ölçekte artan vaka sayılarının** önümüzdeki dönemde sektörün faaliyetlerini olumsuz etkilemesi riski bulunuyor.

Baltık Kuru Yük Endeksi Ağustos ayında da yükselişini sürdürerek **2009 yılından bu yana en yüksek seviyelerine ulaştı**. Endekste ki yüksek düzeylerdeki seyrin Eylül ayında da devam ettiği gözleniyor. Pandeminin olumsuz etkileriyle tedarik ve lojistik süreçlerde küresel ölçekte yaşanan aksaklıkların devam etmesine bağlı olarak, taşımacılık fiyatlarındaki dengelenmenin 2022 yılından önce gerçekleşmesi beklenmiyor.

AB ülkelerinde gerçekleşen karbon salınımını 2030'a kadar %50 oranında azaltmayı ve 2050 itibarıyla sıfıra indirmeyi hedefleyen **Yeşil Mutabakat'ın**, Türkiye'deki lojistik sektörüne de çeşitli yansımaları olması bekleniyor. Ticaret Bakanlığı tarafından AB mevzuatına uyum amacıyla yayımlanan **Yeşil Mutabakat Eylem Planı** çerçevesinde, ilerleyen dönemde yurt içi taşımacılıkta karayolunun payının azaltılıp deniz ve demiryolunun payının artırılmasına yönelik yatırımlara öncelik verileceği ifade ediliyor.

Taşımacılığın Alt Sektörlerinde Reel Ciro Endeksi (yıllık % değişim)

Baltık Kuru Yük Endeksi

Kaynak: BDDK, TÜİK, UAB, UND, Datastream

Tekstil ve hazır giyim sektöründe talep olumlu sinyaller veriyor.

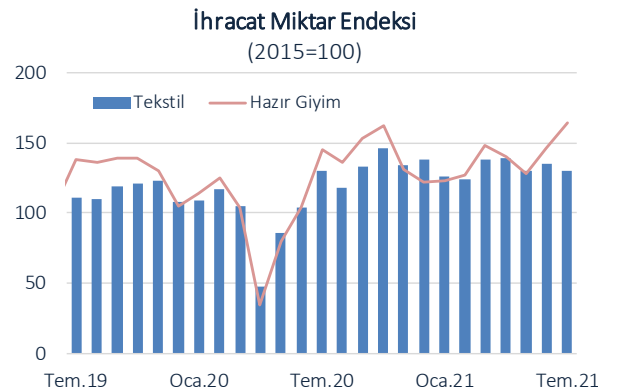
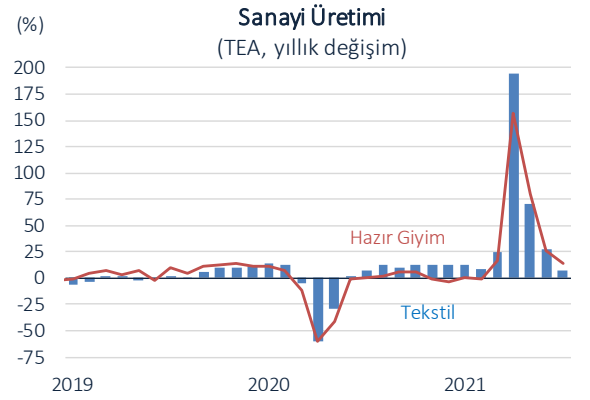
		Son Veri	Önceki Veri
Tekstil Sanayi Üretimi (yıllık değişim)	Temmuz	% 7,9	% 27,3
Hazır Giyim Sanayi Üretimi (yıllık değişim)	Temmuz	% 14,2	% 25,9
Tekstil Ciro (reel, yıllık değişim)	Temmuz	-% 4,7	% 29,0
Hazır Giyim Ciro (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 5,3	% 39,0
Tekstil Üretici Fiyatları (yıllık değişim)	Ağustos	% 36,1	% 38,8
Hazır Giyim Üretici Fiyatları (yıllık değişim)	Ağustos	% 10,8	% 11,5
Tekstil İhracatı (değer bazında yıllık değişim)	Temmuz	% 3,3	% 50,1
Hazır Giyim İhracatı (değer bazında yıllık değişim)	Temmuz	-% 6,8	% 37,2
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 3,2	% 3,3

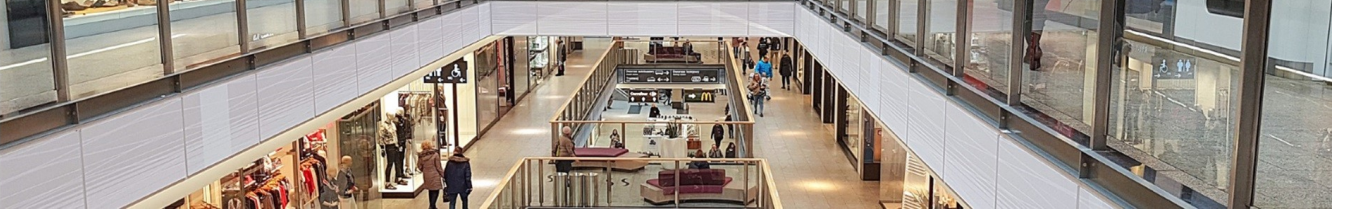
Tekstil ve hazır giyim sektörlerinde üretim Haziran ve Temmuz aylarında **yükseldi**. Talep koşullarındaki iyileşmenin etkisiyle yurt içi ve yurt dışı satışlarda yaşanan yükselişe ek olarak, 2020 yılındaki düşük bazın etkisiyle sektörde üretim arttı. İSO tarafından yayımlanan verilere göre, Ağustos ayında tekstilde 53,1, hazır giyimde 53,7 düzeyinde gerçekleşen PMI verileri, sektörlerin faaliyetlerindeki canlılığın bu dönemde de devam ettiğini işaret etti.

Türkiye'nin değer bazında tekstil ve hammaddeleri ihracatı, Mart-Haziran dönemindeki düşük baz etkisiyle geçen hızlı yükselişin ardından, Temmuz'da USD bazında %3,3 ile ılımlı bir artış kaydetti. İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB) verilerine göre, Ağustos ayında tekstil sektörünün miktar bazında ihracatı yıllık bazda %36,1 artarak **sektörün ihracatına ilişkin olumlu bir tablo** çizdi.

TCMB'nin yayımladığı yurt içinde sektörler bazında kartlı harcamalar verilerine göre, Ağustos ve Eylül aylarında giyim ve aksesuar sektörüne yönelik harcamaların yukarı yönlü bir seyir izlemesi de **iç talebe ilişkin olumlu sinyaller** verdi.

Öte yandan, emtia fiyatları ve döviz kuru artışları paralelinde **sektörün maliyetlerinde kaydedilen yükselişin**, ilerleyen dönemde üretim ve satışlar üzerinde baskı oluşturabileceği öngörülmüyor. Pandeminin devam eden etkilerine bağlı olarak, gerek yurt içinde gerekse sektörün en önemli ihraç pazarı konumunda olan **AB ekonomisinde talebin yavaşlaması riski** ile yurt içindeki enflasyon gelişmelerine bağlı olarak azalan alım gücünün, sektördeki toparlanmayı sınırlandırabileceği tahmin ediliyor.

Makro ihtiyati önlemler perakende ticaret üzerinde etkili oluyor.

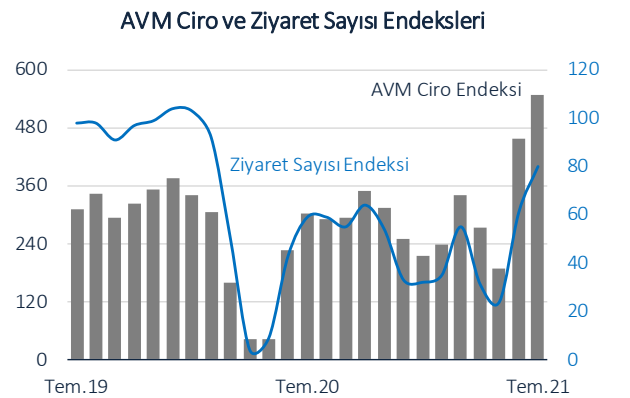
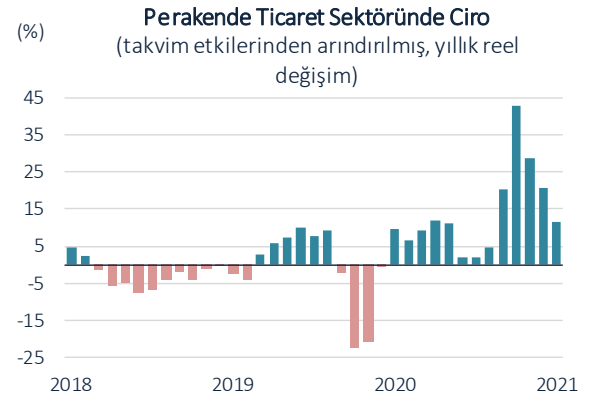
		Son Veri	Önceki Veri
Satış Hacim Endeksi (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 12,3	% 18,1
Gıda	Temmuz	% 5,2	% 7,1
Gıda dışı (akaryakıt hariç)	Temmuz	% 18,2	% 27,0
Elektronik eşya ve bilgisayar	Temmuz	% 7,3	% 14,1
Mobilya, beyaz eşya ve diğer	Temmuz	% 1,1	% 12,7
Tekstil, giyim ve ayakkabı	Temmuz	% 37,3	% 55,0
Eczacılık, tıbbi ürünler ve kozmetik	Temmuz	% 16,9	% 18,5
Posta ve internet yoluyla ticaret	Temmuz	% 46,1	% 42,8
Ciro Endeksi (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 11,6	% 20,6
Perakende Güven Endeksi (aylık değişim)	Eylül	% 4,8	% 0,6
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 4,9	% 4,8

Perakende satış hacmi Temmuz'da yıllık bazda %12,3 arttı. Bu dönemde gıda ve gıda dışı grupta satış hacmi artmaya devam ederken, söz konusu artışın 2020'deki düşük bazın 2021 yılı gerçekleştirmeleri üzerindeki olumlu etkisinin azalması paralelinde, bir önceki aya göre yavaşladığı izlendi. Temmuz'da satışlardaki ivme kaybının en belirgin yaşandığı alt sektörler mobilya ile elektronik eşya grubu oldu. İnternette yapılan harcamalar ise görece güçlü seyrini korudu.

Pandemi kaynaklı kısıtlamaların gevşetilmesi ve tüketim iştahındaki artış, pandemi sürecinde uzun süre kapalı kalan AVM'lerin ciro ve ziyaretçi sayılarına olumlu yansıdı. Alışveriş Merkezleri ve Yatırımcılar Derneği tarafından yayımlanan verilere göre, Temmuz ayında **AVM ciroları** bir önceki yılın aynı ayına göre **reel bazda %51,8 arttı**. Bu dönemde ziyaret sayısı endeksi de aylık %31,1, yıllık %35,6 oranında yükseldi.

Eylül'de aylık bazda %4,8 artarak 115,6 değerini alan **perakende sektörü güven endeksi**, son 10 ayın en yüksek seviyesinde gerçekleşti. Alt endeksler itibarıyla bakıldığında gelecek 3 aya ilişkin satış hacmi, toplam çalışan sayısı ve tedarikçilere verilecek sipariş miktarı beklentilerindeki iyileşme dikkat çekti.

BDDK 16 Eylül 2021 tarihinde aldığı karar ile kredi tutarı 50 bin TL'nin üzerinde olan **tüketici kredilerine ilişkin genel vade sınırını 36 aydan 24 aya** indirdi. Piyasa yetkilileri, söz konusu düzenlemenin alım gücünde yaşanan düşüş de dikkate alındığında tüketim harcamaları üzerinde aşağı yönlü bir baskı oluşturabileceğini tahmin ediyor.

Beyaz eşya sektöründe yurt içi satışlar hızlı geriledi.

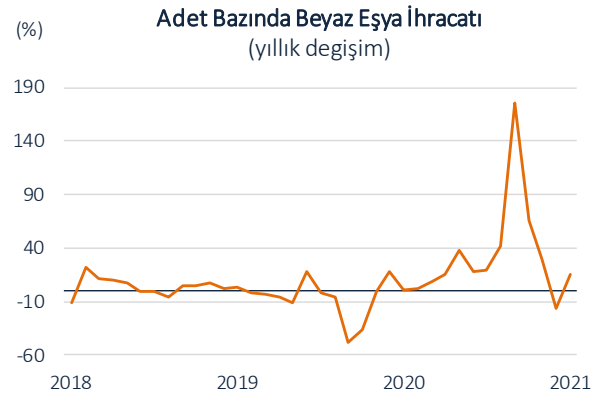
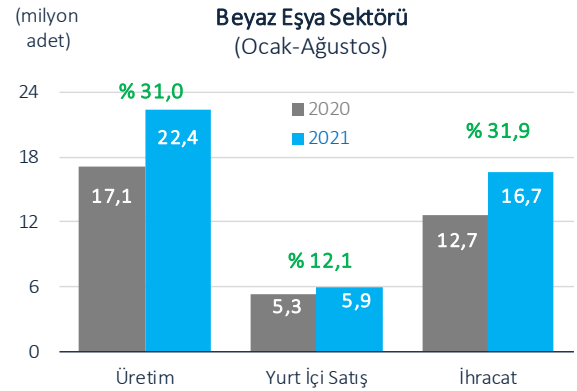
		Son Veri	Önceki Veri
Toplam Üretim (yıllık değişim)	Ağustos	% 11,6	-% 24,1
Yurt içi Satışlar (yıllık değişim)	Ağustos	-% 8,2	-% 31,0
Yurt İçi Ciro (reel, yıllık değişim)	Temmuz	% 6,9	% 30,2
İhracat (adet, yıllık değişim)	Ağustos	% 15,8	-% 16,3
İhracat (tutar, yıllık değişim)	Ağustos	% 47,4	-% 7,2
DTM Satın Alma Eğilimi (aylık değişim)	Eylül	% 7,0	% 4,2
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 3,4	% 3,4

Beyaz eşya üretiminde kullanılan yarı iletken **çip tedarikinde yaşanan sorunlar** ve buna bağlı oluşan arz kısıtının yanı sıra sektörde pandemi önlemleri nedeniyle **ertelenen talebin devreye girmesi**, beyaz eşya fiyatlarının artmasına neden oldu. Yükselen fiyatların tüketici talebine olumsuz yansımaları paralelinde yurt içinde beyaz eşya satışları Haziran-Ağustos döneminde geriledi.

Buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve fırından oluşan dört ana ürün grubunda adet bazında **yurt içi satışlar** ürün fiyatlarındaki yükselişin yanı sıra BDDK'nın elektrikli eşya alımlarında taksit sayılarını sınırlandırmasının da etkisiyle **Ağustos'ta yıllık bazda %8,2 azaldı**. Öte yandan, Ocak-Ağustos döneminde satışların 2020 yılının aynı dönemine göre %12,1 oranında yükseldiği görüldü.

Beyaz eşya ihracatı, tedarik sorunları ile küresel ölçekte yaşanan konteyner krizinin üretim ve lojistik süreçleri olumsuz etkilemesi sonucunda Temmuz ayında **adet bazında %16,3 oranında geriledi**.

Mevsim etkilerinden arındırılmış tüketici güven endeksinin alt endeksleri incelendiğinde, Eylül ayında mevcut dönemin dayanıklı tüketim malları almak için uygunluğuna ilişkin alt endeksin bir önceki aya göre %7 oranında artış kaydettiği gözlemlendi. Ayrıca, TCMB tarafından yayımlanan verilere göre, aynı dönemde **banka ve kredi kartlarıyla yapılan elektrikli-elektronik eşya ve bilgisayar ürünlerine yönelik harcamaların** Ağustos ayına göre **yükseliş kaydettiği dikkat çekti**. Bu gelişme, beyaz eşya sektöründe iç talebin ivme kaybetmekle birlikte Eylül'de bir miktar toparlanmış olabileceğini gösteriyor.

Kısıtlamalar turizm sektörünün toparlanması üzerinde risk yaratıyor.

		Son Veri	Önceki Veri
Yabancı Ziyaretçi (yıllık değişim)	Ağustos	% 119,4	% 367,4
Turizm Geliri (yıllık değişim)	Temmuz	% 391,0	% 1175,8
Turizm Gideri (yıllık değişim)	Temmuz	% 350,0	% 117,7
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 4,6	% 4,3

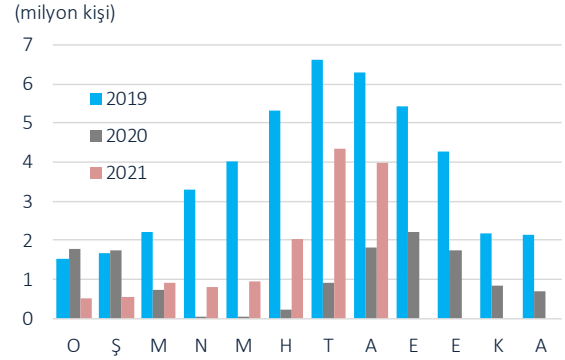
Rusya'nın Türkiye'ye uyguladığı uçuş kısıtlamasını 22 Haziran itibarıyla sona erdirmesinin olumlu etkisi, Temmuz ve Ağustos aylarına ilişkin turizm verilerine yansdı. **Toplam ziyaretçi sayısı** Temmuz'da 4,4 milyon kişi ile **son 22 ayın en yüksek seviyesine çıkarken**, Ağustos ayında 4 milyon kişi seviyesinde gerçekleşti. Ağustos ayında en fazla yabancı ziyaretçi 906 bin kişi ile Rusya'dan geldi. Böylece yılın ilk 8 ayında, yabancı ziyaretçi sayısı yıllık bazda %93,9 artarak 14,1 milyon kişiye ulaştı.

Ziyaretçi sayısında geçtiğimiz yıla kıyasla kaydedilen artış **turizm gelirlerinin de yükselmesini sağladı**. 2021 yılının Ocak-Temmuz döneminde geçtiğimiz yılın aynı dönemine kıyasla %73 artarak 6,9 milyar USD düzeyine ulaşan seyahat gelirleri, 2019 yılı seviyesinin %53 altında gerçekleşti. 5 Eylül'de yayımlanan **Orta Vadeli Program'a** göre, 2021 ve 2022 yıllarında sırasıyla 17 milyar USD ve 25 milyar USD seyahat geliri elde edilmesi bekleniyor. OVP'ye göre ancak 2023 yılında 30 milyar USD'lik seyahat geliri ile 2019 seviyelerine (29,8 milyar USD) ulaşılması öngörülüyor.

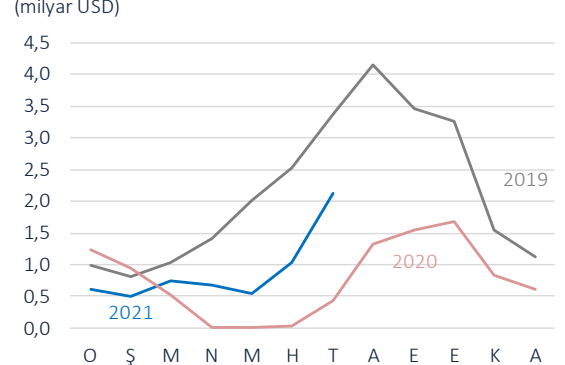
Koronavirüs vaka sayılarının aşılılamaya rağmen küresel ölçekte artış gösterdiği son dönemde, ülkelerin Türkiye'ye yönelik seyahat kısıtlaması kararları yakından takip ediliyor. Ocak ayından bu yana 1,3 milyon turist ile ziyaretçi sayısı bakımından Rusya'nın ardından ikinci sırada yer alan **Almanya**, 17 Ağustos tarihinden itibaren geçerli olmak üzere **Türkiye'yi yüksek riskli ülkeler listesine aldığını** açıkladı. Seyahat kısıtlaması kriterlerinde sadeleşmeye gitmeyi planlayan **İngiltere** ise 22 Eylül itibarıyla **Türkiye'yi seyahat sonrası zorunlu otel karantinası gerektiren kırmızı listeden çıkardı**. TÜRSAB, bu yılın son çeyreğinde İngiltere'den yaklaşık 200 bin turistin Türkiye'ye geleceğini tahmin ediyor.

Koronavirüsün ortaya çıkan daha bulaşıcı varyantları nedeniyle yeniden gündeme gelen kısıtlayıcı önlemler, **turizm sektörünün küresel ölçekte toparlanması** üzerinde risk yaratıyor. Özellikle birçok ülkede kademeli normalleşme kararları alınan yaz aylarında iç turizmde bir miktar iyileşme gözlenirse de, vaka sayılarındaki artışla bazı bölgelerde kısıtlamaların yeniden uygulanmaya başlanmasının sektörün toparlanmasında kırılma yaratacağı düşünülüyor.

Gelen Yabancı Ziyaretçi Sayısı

Net Turizm Gelirleri

Tarımsal girdi fiyatlarındaki artış hız kazanıyor.

		Son Veri	Önceki Veri
Büyüme (reel, GSYH alt kalemi)	2021 Ç2	% 2,3	% 8,7
Bitkisel Üretim (ton, yıllık değişim)	2021 T1 ¹	-% 1,4	% 7,6
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler	2021 T1 ¹	-% 4,7	% 11,8
Sebzeler	2021 T1 ¹	-% 0,3	% 0,3
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri	2021 T1 ¹	% 7,1	% 5,8
İhracat (milyon USD, yıllık değişim)	Temmuz	% 0,4	% 19,1
İthalat (milyon USD, yıllık değişim)	Temmuz	% 24,9	% 3,8
Tarım-ÜFE (yıllık değişim)	Ağustos	% 24,7	% 22,8
FAO Gıda Fiyat Endeksi (reel, yıllık değişim)	Ağustos	% 30,8	% 29,4
Takipteki Krediler Oranı	Temmuz	% 3,2	% 3,2

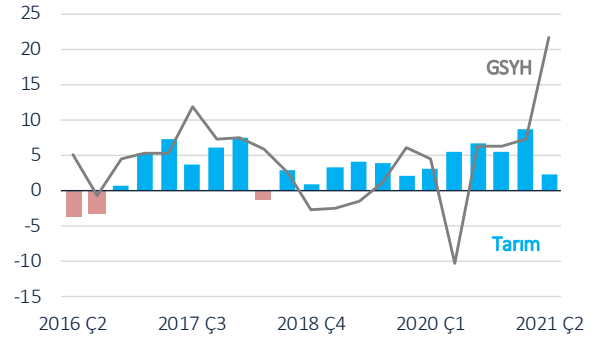
Tarım sektöründe büyüme ilk çeyrekteki hızlanmanın ardından 2. çeyrekte olumsuz iklim koşullarının da etkisiyle yavaşladı. Türkiye ekonomisinin bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %21,7 oranında büyüdüğü 2. çeyrekte, tarım sektörü %2,3 ile son 6 çeyreğin en yavaş büyümesini kaydetti.

TÜİK tarafından yayımlanan tarımsal girdi fiyat endeksi Temmuz ayında aylık bazda %2, yıllık bazda %29,4 oranında yükseldi. Bu dönemde ithalat bağımlılığı yüksek olan gübre fiyatları alt endeksindeki yıllık %62,4 oranındaki artış dikkat çekti.

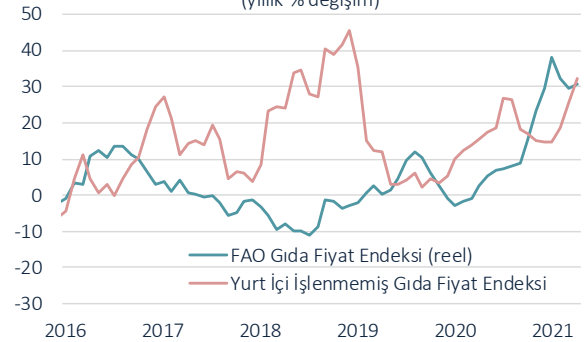
2020 yılında ayçiçek fiyatlarındaki yükselişin üretim iştahını artırması paralelinde, 2021 yılında ayçiçek üretiminin artması bekleniyor. Buna karşın, bu yıl ilk defa hasat döneminde ithalata uygulanan gümrük vergisi oranının %0 düzeyinde bırakılması, maliyeti oldukça yüksek seyreden üreticiler üzerinde baskı yaratıyor.

Küresel ölçekte gıda fiyatlarında yaşanan artış 2021 ile birlikte hız kazanırken, Ocak ayında %8,8 seviyelerinde olan gıda fiyatlarındaki reel artış Ağustos ayında %30,8 düzeyine yükseldi. Yurt içinde ise bir süredir %20'nin altında seyreden işlenmemiş gıda enflasyonu Temmuz ayında %25,7'ye, Ağustos ayında da %32,4 seviyesine ulaştı. Gıda fiyatlarında küresel ölçekte yaşanan artışlar, yükselen enerji fiyatları ve olumsuz iklim koşulları birlikte değerlendirildiğinde, gıda fiyatları üzerindeki yukarı yönlü baskının bir süre daha devam edebileceği tahmin ediliyor.

Reel Büyüme
(yıllık % değişim)

Gıda Enflasyonu
(yıllık % değişim)

(1) İlgili yılın üretimine ilişkin birinci tahmini ifade etmektedir.

İktisadi Araştırmalar Bölümü

İzlem Erdem

Bölüm Müdürü ve Başekonomist
izlem.erdem@isbank.com.tr

İrem Turan Taş

Uzman Yardımcısı
irem.turan@isbank.com.tr

Alper Gürler

Birim Müdürü
alper.gurler@isbank.com.tr

İlkim Bengisu Tuncer

Uzman Yardımcısı
bengisu.tuncer@isbank.com.tr

Aslı Şat Sezgin

Müdür Yardımcısı
asli.sat@isbank.com.tr

Ahmet Berat Ocak

Uzman Yardımcısı
berat.ocak@isbank.com.tr

Ahmet Aşarkaya

Uzman
ahmet.asarkaya@isbank.com.tr

Salih Zeki Atılğan

Uzman Yardımcısı
zeki.atilgan@isbank.com.tr

Kaan Tuncalı

Uzman Yardımcısı
kaan.tuncali@isbank.com.tr

YASAL UYARI

Bu rapor Bankamız uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır ve hiçbir şekilde finansal enstrümanların alım veya satımı konusunda tavsiye veya finansal danışmanlık hizmeti sağlanması olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer verilen görüş ve değerlendirmeler, hiçbir şekilde Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin kurumsal yaklaşımını yansıtmamakta olup, raporu kaleme alan uzmanların kişisel görüş ve değerlendirmeleridir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgi, görüş ve değerlendirmelerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Türkiye İş Bankası A.Ş. hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir.

İşbu rapor üzerinde Bankamızın telif hakkı olup, Bankamızın yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.